

Het beschilderde kloosterplafond

Een uniek bestiarium

Het gewicht van de bovenste galerij, toegevoegd aan het begin van de XIVde eeuw, dwong de bouwers ertoe het oude gewelf door een houtstructuur te vervangen. Dit plafond is van lariks, een houtsoort uit de Alpen die niet gevoelig is voor rotting. Het plafond vertoont beschilderde caissons uit het midden van de XIVde eeuw. Er zijn drie categorieën personages te zien op de blauwe en rode achtergrond die verwijzen naar:

- het geloof: kanunniken*, heiligen, bisschoppen, engelen en demonen...
- het dagelijkse leven: de ambachten, de notabelen, de troubadours, de oorlog...
- het bestiarium, wat het meest voorkomt: fantasiedieren zoals draken, hybride wezens met een dierenlichaam waarop menselijke ledematen of nog vreemder, objecten geënt zijn.

Een raadselachtig werk

Aangezien de context van de uitvoering onbekend is, blijft de betekenis van deze compositie een raadsel. De levendige beelden van goed en kwaad zijn gerelateerd aan de verbeeldingswereld van de mensen in de XIVde eeuw en vormen een bijzonder geheel. Beschilderde houten plafonds kwamen veel voor in de middeleeuwen, maar er zijn te weinig behouden gebleven om een vergelijking te kunnen maken. In Fréjus zijn van de 1200 oorspronkelijke kleine schilderijen nog slechts 300 herkenbaar, de rest is door vocht vernietigd of vervaagd.

Woordenlijst

Catechumeen: doopleerling, iemand die religieus onderwijs geniet ter voorbereiding op de doop.
Houten tussenruimten: plank tussen twee dwarsbalken.
Kanunnik: geestelijke in dienst van de kathedraal ten behoeve van de godsdienst en het beheer.
Kapittel: bijeenkomst van kanunniken.
Kopversiering: natuurstenen met een onbewerkte buitenkant die de muur een rustiek uiterlijk geven.
Machicolis: kantelen op een muur waardoor projectielen naar beneden gegooid kunnen worden.
Narthex: hal of voorportaal van het schip van een basiliek.
Paleochristelijk: met betrekking tot het begin van het christendom van de Iste tot de Vde eeuw.
Retabel: verticaal paneel boven het altaar dat vaak beschilderd en rijkelijk gedecoreerd is.
Tamboer: cilindrisch en polygoonaal deel van een monument.

Praktische informatie

Gemiddelde duur bezoek: 1 uur.
 Bezoek met gids in het Frans en Engels.
 Aangepast bezoek voor mindervaliden.

Het Centre des monuments nationaux geeft een collectie gidsen uit over de Franse monumenten, die in diverse talen vertaald zijn. De Éditions du patrimoine worden in de boekhandel verkocht.

Centre des monuments nationaux
 Cloître de la cathédrale de Fréjus
 48 rue du Cardinal Fleury
 83600 Fréjus
 tél. 04 94 51 26 30
 fax 04 94 51 14 05

www.monuments-nationaux.fr

klooster van de kathedraal van Fréjus

In het hart van de bisschoppelijke gebouwen

Aan het begin van het christendom

De bisschop van Fréjus wordt voor het eerst genoemd in 374 tijdens het concilie van Valence, wat het bestaan van een christelijke gemeenschap bevestigt. Aan het begin van de Vde eeuw worden de doopkapel, die er nog staat, en de eerste kathedraal gebouwd. Na een obscure periode en de passage van Saraceense piraten, herrijst de stad aan het begin van de XIde eeuw dankzij bisschop Riculphe. De aanwezigheid van een college van kanunniken* leidt vanaf de XIde tot de XIVde eeuw tot de bouw van canonieke gebouwen rond de kathedraal.

Fréjus aan het begin van de XVIIIde eeuw, gravure van Mariette, BnF, Estampes

Een met vestingwerken omgeven geheel

In dezelfde periode bouwt de stad nieuwe vestingmuren op een veel kleinere oppervlakte dan deze die door de gallo-romeinse stadsmuren werden afgebakend. De bisschoppelijke gebouwen worden omringd door een vestingmuur met kopversiering* en voorzien van een hoge toren met machicolis*. Na de vernielingen van de Franse Revolutie, wordt het bisschoppelijk paleis vanaf 1823 opnieuw gebouwd. De gevel verschuift naar het westen. Jules Formigé, historisch monumentenarchitect, restaureerde tussen 1920 en 1932 het klooster en de kathedraal.

crédits photos BnF, Est. conception Plein Sens, Anders, réalisation Marie-Hélène Forestier, traduction Caracères et cetera., impression Néio-Typo, octobre 2009.

* Uitleg op de achterzijde van dit document.

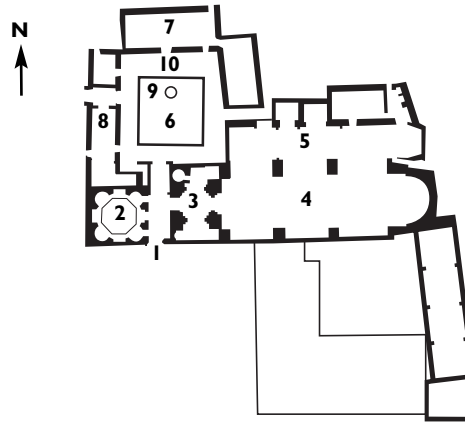
* Uitleg op de achterzijde van dit document.

De bisschoppelijke gebouwen

Vanaf het Formigé-plein zijn in de richting van de kathedraal de verschillende gebouwen te zien. Links ligt de paleochristelijke* doopkapel waarvan de achtkantige tamboer* door Formigé voor drie kwart werd ontdaan van de middeleeuwse beschermingswerken. Bij de restauratie van de koepel plaatste hij een ronde tamboer* terug, wat kritiek opleverde van historici die een achtkantige continuïteit tot aan het dak in gedachten hadden. De klokkentoren bestaat uit een vierkante basis die in de XIIIde eeuw werd gebouwd, een achtkantig deel uit de XVIde eeuw en een pijl bedekt met gevernist keramiek uit het eind van de XVIde eeuw. De rechterzijde van het bisschoppelijk paleis kreeg in de XIXde eeuw een nieuwe gevel; sinds 1905 is hier het stadhuis gehuisvest.

- 1 **De huidige zuidelijke ingang** van de kathedraal werd in de renaissance geopend: het portaal in gotische stijl werd in 1530 voorzien van prachtig beeldhouwde vleugels die tegenwoordig beschermd worden met houtpanelen**.
- 2 **De doopkapel**, een van de oudste en best bewaarde van Frankrijk, is een zeldzaam voorbeeld van paleochristelijke* architectuur. In het midden bevindt zich een bassin dat oorspronkelijk bedekt was met wit marmer en dienst deed als doopvont volgens de oorspronkelijke uitvoering van deze rite. De catechumenen* kwamen binnen via de kleine, lage deur links van de huidige ingang – later geopend en afgesloten met een XVIIIde eeuws gietijzeren hek. Na het ontvangen van het sacrament, verlieten ze het gebouw door een grotere deur aan de rechterkant en mochten ze zo de heilige ruimte van de kathedraal betreden.

De Saint-Léonce kathedraal

De kathedraal is sinds de Vde eeuw verschillende keren weer opgebouwd en vergroot, en bestaat uit twee aan elkaar grenzende kerken die in de XIIIde eeuw met elkaar verbonden werden.

- 3 **De narthex*** is omringd door vier enorme pilaren die het gewicht van de klokkentoren dragen. De noordelijke muur die een restant is van de in de Vde eeuw gebouwde kathedraal, toont in het parement de grote boog van een toegangsdeur.
- 4 **De Notre-Dame kerk** is sinds de middeleeuwen dé kathedraal en werd in de XIIIde eeuw afgedekt met een gewelf in 'Lombardische' stijl op kruisbogen, geaccentueerd met vierkante scheidingsribben. In de koorafsluiting zijn de koorstoelen van de kanunniken* behouden gebleven.
- 5 **De Saint-Étienne kerk**, de oude parochiekerk, wordt gekenmerkt door een rondbooggewelf. De bouw dateert waarschijnlijk uit de XIde eeuw. In een zijkapel bevindt zich de aan Sint Margriet gewijde retabel* van Jacques Durandi, schilder van de School van Nice uit het midden van de XVde eeuw. Daarboven bevindt zich het oude, stenen altaar van de kerk uit de XIde eeuw.

De canonieke gebouwen

- 6 **Het klooster** werd in de XIIIde eeuw gebouwd met stenen die gehouwen werden uit het polychrome zandsteen van het gebergte Esterel en stenen afkomstig van stadsmonumenten uit de oudheid. De dubbele zuiltjes zijn uit wit Carrare-marmer gehouwen. De kapitelen zijn eenvoudig versierd met blaadjes, schelpen... Het klooster dat eerst stenen gewelven had, kreeg in de XIVde eeuw een houten plafond toen een verdieping boven de galerijen werd toegevoegd. De houten tussenruimten* van het plafond werden beschilderd met scènes uit het dagelijks leven en een fantastisch bestiarium. Het klooster was de doorgangsweg van de getrouwen op weg naar de kerken. In de oostelijke galerij geeft een boog de ingang van de Saint-Étienne kerk aan. In de zuidelijke galerij kenmerkt een andere boog de ingang van de oorspronkelijke kathedraal.
- 7 **De provisiekamer** is één van de gemeenschappelijke canonieke gebouwen. De hooguit twaalf kanunniken* verbleven tot de XIIIde eeuw naast de bisschop in het bisschoppelijk paleis. Daarna betrokken ze particuliere huizen in de buurt van de bisschoppelijke gebouwen.
- 8 **Het huis van de domheer** is de woning van de kanunnik* die het kapittel* voorziet. In de XVde en XVIde eeuw werden ten noordoosten daarvan andere canonieke gebouwen gebouwd die het klooster omringden.
- 9 **De regenton** in de tuin vangt het water van de daken op.
- 10 **De trap** geeft toegang tot de galerijen op de verdieping en heeft hoge treden afkomstig van de banken van het Romeinse amfitheater van de stad.

* Uitleg op de achterzijde van dit document.
 ** De beeldhouwde vleugels zijn alleen met gids te bezichtigen.